

הלכות תפילין סימן כה

לב באר הגויקה

1 מנחת לה. דל לפרוש
רש"י ותר"י ונלמב"ס
וחשובת הרשב"א.
ט תוספות במנחות לה
ובזקא לג.

הקדוש ברוך הוא (י) להניח ארבע פרשיות אלו, שיש בהם יחוד שמו ויציאת מצרים, על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח, כדי שזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו, שהם מורים על יחודו ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו וישעבד להקדוש ברוך הוא הנשמה שהיא במוח וגם הלב שהוא עקר התאווה והמחשבות, ובה זכור הבורא ומעשיו הנאותיו. ויניח של יד (י) תחלה (י) ויברך (י) להניח (י) תפילין, ואחר כך יניח של ראש, וילא יברך כי אם ברכה אחת לשתייהם. הגה ויש אומרים לברך על של ראש (י) על מצות תפילין, אפילו לא הפסיק ביניהם (הראש הלכות תפילין) (וכן פשוט המנהג בבני אשכנז שמברכין (י) שתי ברכות (כא) * וטוב לומר תמיד אחר הברכה השניה, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד) (מהרי"ב בן חב"ב, אגור סימן לח): **ו. ט"א (כב) * פגע בשל**

באר היטב

ותפילין, הרשות בידו לחזר, דמי לנדר שנגה. וכן הוא בפניות שפאהי טעמא לא היה האר"י מעשרה ראשונים מפני שהם היו משפיעים קרם אור הברק, והוא לא רצה לילך לבית הכנסת בלא תפילין. ואין לומר הנה לו לצאת מבית הכנסת בשקאיד היום ויניח תפילין, יש לומר דאדוקי ודמי וימרו הקהל ברכות השחר, לכן מוטב לבטולי האי מקמי האי. וכתב הפנן אברהם ונראה לי דצריך הקרה. ועין בתשובות נחלת שבעה סימן 1 (וכספר אלהי רפה מביא בשם פנסת הגדולה דאפילו פניש מכוואות מוטפות יתים בביתו ויכסה התפילין, וכן משמע בתשובת מ"ע סימן נט וכוהר פרשת ואתחנן ופרשת שלח לך): (ג) תחלה. עין הרמ"ע מפאנו סימן קב ובתשובת דרכי נעם חלק ארץ חיים סימן ג שהאר"י אם ברכות תפילין צריך להיות מוקדם: (י) להניח תפילין. הלמ"ד ברג"ש, להם חמדות. ועל מצות של לברך הוא"י פספס"ח. להם חמדות אות כו, וכן כתב הפנן אברהם, אבל הט"ז כתב בשם אה"י ח"י שאומר הוא"י בחולם לשון רבים, דהיינו תרי מצות קראי אתרוננו על של ראש ושל יד, דאיתא פש"ס תפלה של יד איתו מעבב של ראש ושל ראש אינה מעבבת של יד, מוכח מזה דשתי מצות הם, דאי הו' מצוה אחת היו מעבבות זו את זו כדתנן גפי ציצית ארבע ציצית מעבבות זה את זה מפני שהם מצוה אחת, למדן מזה גפי ציצית מברך מצות ציצית פספס"ח, מפני שהן מצוה אחת. ובתפילין מברך מצות בחולם שהן שתי מצות. והוא הדין גפי אם אין לו אלא של ראש לברך בפתחה, עין שם: (י) שתי ברכות. עין הלכות קטנות חלק א סימן עד:

משנה ברוכה

בהנחתם. כתב הב"ח בסימן ת טעם לזה, מדכתיב ויהי לך לאות על ירך וגו' למען תהיה תורת ד' בפיך כי ביד תזקק הוציא וגו', יורה כי עקר המצוה וקיומה תלויה בבונה שייכות בשעת קיום המצוה. וכתב הפרי מגדים דמכל מקום בדיעבד אפילו אם לא בן רק לשם מצוה בלבד יצא: (יז) להניח ארבע פרשיות. (י) ויש נוהגים מנחת זה לקרות הארבע פרשיות לאחר הנחת תפילין, היינו קדש ויהי כי יביאך, דשמע ויהי אם שמע בלאו הכי קורין כל ישראל בשעת קריאת שמע, ובתפילין דרבנו תם יאמר כל הארבע פרשיות, ומנהג יפה הוא (ארצות החיים): (יז) תחלה. (י) דכתיב וקשרתם וגו' ויהי ויהי לטפת וגו': (יח) ויברך. רוצה לומר, קדם ההדוק ויברך: (יט) תפילין. הלמ"ד (י) בדגש: (כ) על מצות. כפת"ח: תחת הוא"ו שהוא לשון יחיד, ולא יאמר בחול"ם שהוא לשון רבים, שהרי לא נתקנה ברכה זו כי אם לתפילין של ראש בלבד, כמו שיתבאר בסימן כו וכן הכריעו (י) רב האחרונים, ולא קט"ז: (כא) וטוב לומר. משום חשש ספק ברכה לבטלה, כמו שכתוב בסימן רז. ולא שהוא ספק גמור, דאם בן איך יברך מספק ברכה לבטלה ויסמך על שיאמר, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אלא דאנן בני אשכנז סבירא לן להלכה בדעת רבנו תם, רק (י) לרנותא דמלתא להוציא עצמנו מידי כל ספקין נוהגין לומר, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ויזהר (י) מאד שלא לומר ברוך שם רק אחר שיהיה השל ראש על ראשו כראוי, דאם לא בן יהיה הפסק בין הברכה להנחה, ויהיה ברכה זו לבטלה בודאי וצריך לתור ולברך, והעולם נכשלין בזה: **ו (כב) פגע וכו'.** דוקא פגע אבל אם הניח של ראש תחלה או שמצא

ס תחלה. עין באר היטב. ומי שצוה להניח של יד מושב ושל ראש מקדש בדת האר"י ויל, כתב ברכי נעם שם, בין דלענין דינא גמי אין חובה לברך ברכת תפילין מקדש, ולכן אינו ראוי להחמיר לברך מקדש, שלרעת המקבלים הנכון להיות מושב: ס להניח. עין באר היטב. בגמ' אברהם מיתי מקרא דמצות ד' ברה, עין בהנחת ורספות שבת ובשער יוסף על הוריות מה שכתב שם בגמ' כי ובשער חסד בית יהודה סימן א עין שם: ס שתי ברכות. עין באר היטב. וכתב מהר"ק ברכה, מי ששעה וברך על תפילין של יד על מצות תפילין נצא, ואם הוא מבני אשכנז אם נזכר קדם ההדוק מברך להניח קדם ההדוק גם כן, ועל של ראש מברך על מצות, כן כתב מהר"ש ויטור, ובמקום לידו חלק צלוי וכתב, שבבני אשכנז אם נזכר קדם ההדוק יברך להניח ובשל ראש לא יברך כלל, ואם לא נזכר יברך בשניה של ראש להניח לברך, עין שם:

הוא"י פספס"ח. להם חמדות אות כו, וכן כתב הפנן אברהם, אבל הט"ז כתב בשם אה"י ח"י שאומר הוא"י בחולם לשון רבים, דהיינו תרי מצות קראי אתרוננו על של ראש ושל יד, דאיתא פש"ס תפלה של יד איתו מעבב של ראש ושל ראש אינה מעבבת של יד, מוכח מזה דשתי מצות הם, דאי הו' מצוה אחת היו מעבבות זו את זו כדתנן גפי ציצית ארבע ציצית מעבבות זה את זה מפני שהם מצוה אחת, למדן מזה גפי ציצית מברך מצות ציצית פספס"ח, מפני שהן מצוה אחת. ובתפילין מברך מצות בחולם שהן שתי מצות. והוא הדין גפי אם אין לו אלא של ראש לברך בפתחה, עין שם: (י) שתי ברכות. עין הלכות קטנות חלק א סימן עד:

באר הלכה

בציצית ותפילין, ועל בן אם אינו ודאי בטלית קטן מברך על יד זה ללבש בביתו קדם התפילין הטלית גדול, אבל אם הוא ודאי בטלית קטן יוכל לצאת כל זה על ידי הטלית קטן, והטלית גדול יוכל ללבשו בבית הכנסת, וכל שכן אם ירצה להתעטף גם בטלית גדול בביתו (מבאר הגר"א): ד * וטוב וכו'. עין בבאר הגר"א שפסק כהמחבר. ובחדושי ר' עקיבא איגר כתב עצה, שכוון בעת ברכת להניח, אם הלכה כשיטת רש"י אני מכון שלא לצאת בברכת להניח על השל ראש, והיו זה כסת ויכול לברך על של ראש נזוין זה כגל גורם ברכה שאינה צריכה, דהא מברך לעשות בן מפני שפסק דר"א עוד עצמים אחרים כמו שכתב בצרצות החיים, וכבר קדמו העלת תמיד וכפי מה שכתבאר הפרי מגדים את דבריו, ובארצות החיים משמע גם כן שמשכים לנעיה זו, אך בפרי מגדים ראיתי שמשכים על זה ואין להגה כן, ואולי טעמו כדי שלא ירגיל האדם את עצמו לפסק אחר מנהגו של ישראל שנתפס על פי שיטת הרבה מהראשונים: **1 * פגע וכו'.** עין במשנה ברוכה. בן פסק הט"ז לקמן בסימן תרפד סעיף קטן ד דלא כאבודרהם והעתיקו הגאון ר' עקיבא איגר בחדושי, וכן פסק הפרי מגדים, וכן מוכח לכאורה מדברי הגר"א שם בסוף סימן תרפד שם בסוף סעיף ג, שצ"ע שם על דין הרמ"א משום דאין משיאין בהנחה, ולא כתב טעם האבודרהם בעצמו (שחזקא פנן אברהם שם), שמע מנה דבתפילין אם עבר והניח של ראש אין צורך לסלקו. ובארצות החיים ראיתי שמצדד לפסק כאבודרהם, משום דלכתחלה עשה עברה ועבר על מה שאמרו דכל שצ"ע ענין יהיו שתיים, על בן צריך עתה לתקן ולהניח כיוון, ולא נתיירא, דהלא באמת קומא לן דהשל יד אינו מעבב של ראש, הרי דבעצם קים בזה השל ראש מצוה רק דלא קדם המצוה בתקונה, ואין לומר דסלק השל ראש, ויתור ויניחו ויקים עתה בתקונה, זה אינו, דהלא בכל רגע ורגע שהוא נושא התפילין עליו הוא מקים בזה מצות השם ויתברך, ובודאי אין לנו לומר דסלק עתה המצוה ממנו כדי שאחר כך יקום יותר מן המבחר. וגדולה מאד אמרו ביבמות לט ע"א דצריך הקטן ליבם ואין ממתינים בגדול עד שיבא ממדינת חים, אף דבקרא כתב ויהי חבבור, משום דכל שהיו מצוה לא משהיין, אף דאם היינו ממתינין לא היינו מבטלין על ידי זה העשה בידים רק בגדר שם ואל תעשה וכן שכן כאן שאין לנו לסלק המצוה בידים ממי שעושה אותה כדי שאחר כך יקם מן המבחר, וזה אין לחלק בין שהיה מברכה לשהיה מועטת, וראיה לזה מסגן אברהם סעיף קטן ב, ואף שפאזאוי אחר כך ראיה להפך והוא בסימן תכ סעיף ב בהג"ה, ועין שם בבאר הגר"א בשם תרומת השלן דמחלק בין שהיה דיבמות דהתם שפאפער לבא לדי דחוי, ודא, דגם על זה כבר ערער הפוסקים בתשובותיהם (והוא בחשובת צדנת הגרשני סימן יב ובחשובת מני וחוש חלק אכן תער סימן ט ובגמטרה שחזקא פנן אברהם סימן קטן). ועוד, ולשם הוא בגדר שם ואל תעשה, מה שאין בן הכא לעקר ממנו העשה בידים נראה דכלי עלמא מודים בזה, וגם ידוע הוא דהגר"א בעצמו הנחיצ למחר בקדוש הלכנה ולא להמתין וכמו שכתב במעשה רב. על בן נראה פשוט דהדין עם רבנו הט"ז וכמו שכתב האלהי רבה דמאי דהיו תור, וימחר להניח השל יד כדי שיקים כל זמן שצ"ע ענין יהיו שתיים, ודי בזה:

שער הציזין

ה (יד) ב"ח ושל"ה: (עו) אקרא: (עו) אחרונים: (פ) אלהי רבה ודרך החיים נאמרת החיים עין שם שכתב בן בשם הרבה אחרונים, ועין בל"ש שהוכיח שהציזין בעצמו חולק גם כן על אה"י: (ס) אלהי רבה: (ט) פרי מגדים:

לוח עמוד היומי: יום ה יי תמוז תשפב * יום כב סיון תשסז * ע"כ: כו אייר תשעב * יום א איר תשעז * יום ב י יסון תשפב